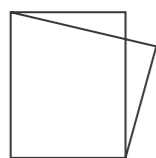

Janne Østergaard Hagelquist: Mentalisering i mødet med udsatte børn

Hans Reitzels Forlag, 2022, 272 sider

Anmeldt af
Dorthe Lau, lektor,
Læreruddannelsen i
Aarhus, VIA University
College

Mentalisering betyder at have opmærksomhed på mentale tilstande, følelser, behov og tanker hos sig selv og andre. Begrebet har de seneste år vundet indpas i den psykologiske forståelse af børn og unge og deres udvikling. Denne bog fremstiller på en lettilgængelig måde, hvordan børn gennem deres udvikling, i samspil med deres forældre, udvikler sig og lærer at mentalisere. Bogen gennemgår, hvad det betyder for børns udvikling, når de udsættes for omsorgssvigt og traumer. Forfatteren beskriver, hvordan man på baggrund af denne viden om udvikling kan møde omsorgssvigtede og traumatiserede børn og unge mentaliserende, og hvordan man kan anvende den nyeste viden om mentalisering og traumer i behandlingen. En lang række cases leder på fineste vis læseren gennem teorierne.

Bogen er en opdateret udgave, og den er udvidet med en praksisorienteret gennemgang af den nye PTSD-diagnose. Derudover er den nyeste viden om traumer medtaget, og bogen er opdateret med figurer, modeller og værktøjer, der understøtter det praktiske arbejde med teorien. Bogen henvender sig til professionelle, der arbejder med omsorgssvigtede og traumatiserede børn og unge i deres hverdag. Det er i hverdagen, at disse børns evne til mentalisering svigter, men det er også i hverdagen, deres liv leves, så det er der, de skal opleve sig trygge, lære at regulere deres følelser og lære at fastholde evnen til mentalisering. Teorierne i bogen er gjort tilgængelige, og ved hjælp af mange eksempler fra praksis er de gjort lette at omsætte til hverdagsituationer med omsorgssvigtede og traumatiserede børn og

Janne Østergaard Hagelquist: Mentalisering i mødet med udsatte børn

unge. Bogen beskriver ligeledes, hvilke konsekvenser det har for et barns evne til at mentalisere, hvis det i barndommen udsættes for omsorgssvigt og traumer.

Omdrejningspunktet i bogen er de børn, der har været udsat for vold, seksuelt misbrug eller andre krænkelse. De kan ofte ikke styre deres følelsesudbrud, er let påvirkelige og kan ikke aflæse andres følelser. De reagerer derfor ofte for voldsomt i sociale sammenhænge. Teorien bag mentalisering tager udgangspunkt i spædbarnet, som bliver påvirket af et andet barn, der græder. Barnet har ikke lært at mentalisere. I samspil med moderen lærer barnet at sætte sig ind i egne og andres følelser. Barnet lærer dermed med tiden at affekt-regulere. Det sunde barn får efterhånden en oplevelse af at have styringen i sit liv. Senere får barnet bevidsthed om, at de indre tilstande har betydning for adfærden. Traumatiserede og omsorgssvigtede børn føler sig derimod ofte styret af ydre kræfter. Så her ligger en stor pædagogisk udfordring.

Bogen gennemgår mentaliseret pædagogik, hvor der er fokus på, hvordan man kan bruge de naturlige elementer i samspillet mellem forældre og børn til at udvikle barnets følelser, evnen til mentalisering samt til at støtte udviklingen af et samlet selv. For både mentaliseringsbaseret pædagogik og mentaliseringsbaseret terapi gælder det, at de tager udgangspunkt i en indstilling, hvor barnet mødes med et ÅBENT sind, hvor ÅBENT repræsenterer Åbenhed, Balance, Empati, Nysgerrighed og Tålmodighed. Definitionen af mentaliseringsbaseret pædagogik er bred og defineres af Fonagy-gruppen som følger: 'Et gensidigt udformet kommunikativt

system med henblik på hurtig og effektiv overførsel af kulturel viden fra kyndige til uvidende artsfæller. Viden om egen og andres indre verden er en afgørende komponent af kulturel viden, og det er i denne sammenhæng vigtigt, at pædagogiske samspil omfatter undervisning vedrørende menneskers indre verden – inklusive den verden hos den, der undervises (Allen et al. 2020, s. 113 f.).

I denne definition af mentaliseringsbaseret pædagogik er det en vigtig pointe, at pædagogik handler om læring, altså at lære om den kultur, man er en del af, men også at lære om, hvem man selv er – om sin egen indre verden – og hvordan andre fungerer – deres indre verden. For at barnet skal kunne lære noget og udvikle sig på institutionen eller i skolen, er det allervigtigste, at han eller hun får tillid til dem, der skal lære ham eller hende noget. Tillid i denne forståelse af pædagogik har således stor betydning for, om pædagogikken er mulig. Det omsorgssvigtede barn skal tro på, at de voksne, der skal lære ham eller hende noget, vil det noget godt.

En tidligere anbragt ung beskriver klart, hvordan en voksen er mentaliserende og derved lægger op til en tryk tilknytningsrelation. Hun siger, at det, den voksne skal vise, er: 'Jeg er altså her, og jeg vil godt derind – bagved - og jeg har tid, og jeg har lyst, og jeg har rum, og jeg har alt, hvad der skal til... Mange voksne gør sig ikke begreb om, hvor meget de netop skal vise, at de vil ... Det er en eller anden form for menneskelighed og rummelighed og nysgerrighed... De skal turde se bort fra alle de ydre ting; at man godt kan finde på at signalere *Gå væk!* (Nielsen 2005, s. 108).

I et mentaliseringsbaseret perspektiv er fokus på de mentale tilstande og i særlig grad på følelserne. Fonagy siger om den centrale betydning af følelserne i behandlingen: "Det handler ikke kun om at have sindet på sinde, men at have hjerte og sind på hjerte og sinde" (Allen et al. 2010, s. 84).

Forfatteren kommer med et bud på, hvordan man kan støtte barnet i at registrere, kategorisere og sætte ord på sine følelsesmæssige tilstande. Her introduceres 'Følelseskompasset', som kan bruges til at undervise i følelser. Barnet lærer, at følelserne kan betragtes som et kompas, og at følelserne hjælper os med at finde ud af, hvilken vej vi skal gå, hvad der opleves rigtigt for os, og hvad der opleves forkert. Med følelseskompasset er der en mulighed for at gå i dialog med barnet om, hvordan det registrerer, kategoriserer og sætter ord på følelser, og den professionelle får samtidig en større indsigt i barnets liv og interesser på en nysgerrig, menneskelig og rummelig måde.

Bogen giver en rigtig god forforståelse og klæder professionelle på til at indgå i en god og udviklende relation med barnet eller den unge i dagligdagen, samt hvordan man skaber en god kommunikation til gavn for barnet. Der er meget viden, støtte og inspiration i bogen til alle, der arbejder med børn og unge, der har brug for mentaliseringsbaseret pædagogik, hvormed der er mulighed for at hjælpe disse børn med at blive sunde, sociale og relationskompetente. Der balanceres i bogen mellem dybde og metaperspektiv, og der er varieret hjælp at hente i forhold til at intervenere pædagogisk og relationelt.

På en lettilgængelig måde udfolder forfatteren, hvordan barnet gennem sin udvikling, i samspil med sine forældre, lærer at mentalisere. Forfatteren viser desuden, hvordan man kan møde omsorgssvigtede og traumatiserede børn og unge, og hvordan man kan anvende den nyeste viden om mentalisering og traumer i behandlingen af disse børn.

Bogen kan anbefales til alle, der arbejder professionelt med udsatte børn og unge, den er både velskrevet og meget brugbar.

REFERENCER

Allen, J.G., P. Fonagy & A. Bateman (2010). *Mentalisering i klinisk praksis*. København: Hans Reitzels Forlag.

Nielsen, E.H. (2005). *TABUKA. Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. København: Forlaget Børn & Unge.